

රාජ්‍යයක විදේශ සබඳතා හැසිරවීම
කෙරෙහි පුරවැසියන්ගේ වගකීම:
ශ්‍රී ලංකා-චීන සබඳතා ඇසුරෙන්
කරන මූලික කියවීමක්

පවිත්‍රා ජයවර්ධන සහ කුලණ විජයබාහු

සංක්ෂේපය

අසමතුලිත බල ව්‍යුහයක් සහිත චීන-ශ්‍රී ලංකා සබඳතාව ක්‍රමක්‍රමයෙන් චීනයට වැඩි වාසි අත්වන සහ ශ්‍රී ලංකාව වැඩි වැඩියෙන් අවධානමට ලක්වන ව්‍යාධිජනක ප්‍රවණතාවයක් වෙත ගමන් කරමින් තිබේ. මෙවැනි ප්‍රවණතාවක් වර්ධනය වීමෙන් සිදු වන්නේ කුඩා රාජ්‍යයට එකී විශාල රාජ්‍යය සමඟ කේවල් කිරීමේ හැකියාව පිරිහී යෑමයි. කෙසේ නමුත්, අසමතුලිත බල ව්‍යුහයක් තුළ වුවද කුඩා රාජ්‍යයට සිය ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සහ ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීමේ හැකියාව නිර්මාණය කර ගත හැකි නම්, විශාල රාජ්‍යයක් සමඟ කේවල් කිරීමට වැඩි ශක්තියක් හිමි වේ. මෙකී ඔරොත්තු දීමේ සහ ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීමේ හැකියාව රාජ්‍යයකට උපයාගත හැකි එක් මූලාශ්‍රයක් වන්නේ, එකී රාජ්‍යයේ පුරවැසි ප්‍රජාවයි. මෙම පර්යේෂණ පත්‍රිකාවෙන් සාකච්ඡා කෙරෙන්නේ, වර්තමාන චීන-ශ්‍රී ලංකා අසමතුලිත සබඳතාව තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ කේවල් කිරීමේ හැකියාව පුළුල් කර ගැනීම සඳහා පුරවැසියන්ට තිබෙන භූමිකාව පිළිබඳවයි.

මූල පද

චිත-ශ්‍රී ලංකා සබඳතා, පුරවැසියා, පුරවැසි වගකීම්, අසමමිතික, ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව, ප්‍රතිවිරෝධය.

හැඳින්වීම

එක් රාජ්‍යයක් තවත් රාජ්‍යයක් සමඟ පවත්වන සම්බන්ධතාවල ස්වරූපය මුළුමනින්ම නිර්ණය කළ යුත්තේ එහි රජය විසින් යන්න අපගේ සාමාන්‍ය අවබෝධයයි. විශේෂයෙන්ම, ලංකාව වැනි රාජ්‍යයක පුරවැසියන් බහුතරය කල්පනා කරන්නේ, යම් රජයකට රටක් කරගෙන යාමට ඡන්දය ලබා දීමෙන් අනතුරුව, එම රජය ගන්නා තීන්දු තීරණවලට තමන්ට බලපෑමක් කළ නොහැකි බවයි. එක් රජයක් ගෙනයන වැඩපිළිවෙලට අකැමැති නම් කළ යුතු වන්නේ, වසර කිහිපයක් ඉවසා හිඳ ඊළඟ අවස්ථාවේදී වෙනත් රජයක් පත්කර ගැනීම බව ඔවුන් සිතයි. මෙම ලක්ෂණය, එනම් පුරවැසියකුගේ වගකීම ඡන්දයකදී ඡන්දය භාවිත කර රජයකට බලය පැවරීම පමණක් යන්න අකර්මණ්‍ය පුරවැසියකුගේ ලක්ෂණයකි. රජයක් බලයට පත්වීමෙන් අනතුරුවද එම රජය ගන්නා තීන්දු තීරණවලට බලපෑම් කිරීමේ අයිතිය පුරවැසියන් සතුය.

පරමාදර්ශී අදහසින් පුරවැසියන්ගේ වගකීම හුදු ඡන්දය භාවිත කිරීමෙන් ඔබ්බට යන නමුදු, ප්‍රායෝගික තලයේදී රජයක තීන්දු තීරණවලට තමන්ට බලපෑම් කළ හැක්කේ කෙසේද යන්න පුරවැසියන්ට ඇති ගැටලුවකි. විශේෂයෙන්ම රටක විදේශ ප්‍රතිපත්තිය සම්බන්ධ තීරණ වැනි ස්වභාවයෙන්ම රාජ්‍ය මුල්වන රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික කටයුතු සඳහා පුරවැසියන්ට මැදිහත් විය හැකිද සහ මැදිහත් විය යුතුද යන්න මෙම පර්යේෂණ පත්‍රිකාවෙන් සාකච්ඡා කෙරේ. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයන්හි පුරවැසියන් එවැනි මැදිහත්වීම් කරන බවත්, එවැනි රජයන්ද පුරවැසියන්ගේ මැදිහත්වීම්වලට අවකාශය සපයන බවත් වැන් සහ පුන් (2020) පවසති.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අගයන් අවම රාජ්‍යයන්හි සහ අසමාන බල හැකියාවලින් යුක්ත රාජ්‍යයන්හි පුරවැසියන්ගේ තත්ත්වය කෙසේ විය හැකිද? විශේෂයෙන්ම චිත-ශ්‍රී ලංකා සබඳතා වැනි බැලූ බැල්මට

අසමමිතික රාජ්‍ය දෙකක විදේශ කටයුතුවල ස්වරූපය තීරණය කිරීමේදී, එහි සාපේක්ෂ වශයෙන් අවම බලයක් සහිත ලංකාව වැනි රාජ්‍යයක තනි පුරවැසියන්ට ඒ සඳහා කළ හැකි මැදිහත්වීම කුමක්ද? රටක ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සහ ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීමේ හැකියාව නිර්මාණය කර ගැනීමට තනි පුරවැසියන්ට කළ හැක්කේ කුමක්ද? අසමමිතික බල සම්බන්ධතාවක් සහිත අවස්ථාවකදී පුරවැසියන්ට ඒ සම්බන්ධයෙන් කිසිදු මැදිහත් වීමක් කළ නොහැකි බව සිතීම පුරවැසියන් තමන් පිළිබඳවම කරන අවකස්සේරුවක් බව අපි තර්ක කරමු. එනමින්, ‘අපට මැදිහත් වීමක් කළ නොහැක’ යන ගතානුගතික මතවාදය ප්‍රශ්න කිරීමකට ලක් කිරීමත්, රටක විදේශ සම්බන්ධතා හැසිරවීමේදී එහි ලා පුරවැසි භූමිකාව පිළිබඳ යම් සංජානනයක් සහ උත්තේජනයක් ලබා දීමත් මේ ලිපියේ අරමුණු වේ.

චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතා පිළිබඳ ඓතිහාසික විවරණයක්

පවතින ලෝක පර්යාය තුළ බැහැර කළ නොහැකි ලෝක බලවතෙක් වන චීනය සමඟ ශ්‍රී ලංකාවේ තානාපති සම්බන්ධතාව ආරම්භ වූයේ වර්ෂ 1956 දී එස්.ඩබ්.ආර්.ඩී බණ්ඩාරනායක රජය යටතේය. නමුත් චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාව ඊට වඩා බෙහෙවින් පැරණි වන අතර, දෙරටේ වෙළෙඳ සම්බන්ධතාවල ආරම්භය සිදුවූයේ ක්‍රි.පූ. 3 වන සියවසේදී පමණ චීනයේ හන් රාජ්‍ය වංශය පැවැති කාලවකවානුවේදීය. වර්ෂ 1949 දී චීන ජනරජය, මහජන චීන ජනරජය බවට පත් වූ පසු ලංකාව විසින් එවකට චීනයේ බ්‍රිතාන්‍ය තානාපති වූ ඩබ්.ඒ. ග්‍රහම් හරහා මහජන චීන සමූහාණ්ඩුව 1950 දී පිළිගන්නා ලදී. 1950-1957 දක්වා කාල සීමාව තුළ නිල වශයෙන් රාජ්‍යතාන්ත්‍රික සම්බන්ධතා නොපැවතුණත්, දැඩි ඇමරිකානු විරෝධය හමුවේ චීනය සමඟ ලංකා රජය ඓතිහාසික රබර්-සහල් ගිවිසුමට අත්සන් තබන ලදී. රට තුළ ඇතිව තිබූ සහල් අර්බුදය හා විදේශ විනිමය අර්බුදය චීනය සමඟ රබර්-සහල් ගිවිසුම අත්සන් තැබීමට අවශ්‍ය වටපිටාව සකස් කර දුනි. බටහිරට නැඹුරු ධනවාදී ආර්ථික දේශපාලනික දෘෂ්ටිවාදයක්

අනුගමනය කළ එක්සත් ජාතික පක්ෂ රජයක් යටතේ අත්සන් කැබු චීන-ශ්‍රී ලංකා රබර් සහල් ගිවිසුම ප්‍රකට කරන ප්‍රධානතම කාරණාව වන්නේ, ශ්‍රී ලංකා රජය එදා අවශ්‍යතාවයේ අනුපාතයට අනුව චීනය සමඟ මෙම ගිවිසුම අත්සන් කළ බවයි.

1957-1982 කාල පරිච්ඡේදය තුළ චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාවයේ ප්‍රධාන ගාමක බලවේග වූයේ දෘෂ්ටිවාදාත්මක හා උපායමාර්ගික අවශ්‍යතා සහ දේශපාලන සලකාබැලීම්ය. 1956 දී බලයට පැමිණි එස්.ඩබ්.ආර්.ඩී බණ්ඩාරනායක රජය යටතේ දෙපාර්ශ්වයම නිල වශයෙන් රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික සබඳතා ඇති කර ගත්හ. ලංකාවේ ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය සහ එක්සත් ජාතික පක්ෂය අතර දේශපාලන පිරිවැටුම චීනය සහ ලංකාව අතර ද්විපාර්ශ්වික සබඳතාවල උච්චාවචනයන්ට හේතු විය. පොදුවේ ගත් කල, ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය චීනයට මිත්‍රශීලී වූ අතර, එක්සත් ජාතික පක්ෂය වඩාත් බටහිර ගැති විය (කැලෑගම 2020). එසේ වුවද, දෙපාර්ශ්වයම චීනය සමඟ පොදුවේ මිත්‍ර සබඳතා රටාවක් පවත්වාගෙන ගියහ. මෙම කාලසීමාවේ චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතා වර්ධනයට බලපෑ මූලිකාංග තුනක් හඳුනාගත හැකිය. එනම්, වාමාශික දෘෂ්ටිවාදය, නොබැඳි ව්‍යාපාරය, තෘෂ්ණී යුද කාලයේදී කඳවුරුගත වීම හෝ හුදෙකලා වීමේ අකැමැත්තයි (කැලෑගම 2020).

1983 සිට 2009 දක්වා කාල පරිච්ඡේදය තුළ ද්විපාර්ශ්වික සබඳතා සාපේක්ෂව ස්ථාවර ආකාරයකින් අබණ්ඩව වර්ධනය වූ නමුත්, ඒවායේ ගාමක බලය සහ අන්තර්ගතය ක්‍රමයෙන් වෙනස් විය. 1983 ලංකාවේ ඇති වූ යුද තත්ත්වය චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාවලට ආර්ථික මෙන්ම මිලිටරි මානයක් ඇති කළේ 2002 වසරේ සිට ලංකාවට අවශ්‍ය මිලිටරි ආධාර ලබාදෙමින් යුද්ධය අවසන් කිරීමටත්, එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය තුළ හා මානව හිමිකම් කවුන්සලයේදී ලංකාවට එරෙහිව බටහිර රටවල් ගොනු කළ යුද අපරාධ චෝදනා යන සන්දර්භ තුළ ලංකාව වෙනුවෙන් චීනය දැක්වූ රාජ්‍යතාන්ත්‍රික සහයෝගිතාවත් නිසාය. එම නිසා, මෙම කාලයේදී මෙම ද්විපාර්ශ්වික සම්බන්ධතා නිර්ණය කළ ප්‍රධාන බලවේග වූයේ චීනයේ සාමකාමී නැඟී සිටීම පිළිබඳ දැක්ම හා ලංකාවේ යුද අරගලය හා ආර්ථික සුරක්ෂිතකරණයයි (කැලෑගම 2020).

පශ්චාත් යුද සමයේ ප්‍රකාශයට පත් කළ 'මහින්ද චින්තන' වැඩපිළිවෙළක් 2013 දී චීනය දියත් කළ 'එකම මාවතක් එකම තීරයක්' (One Belt One Road Initiative) මූලෝපායත් චීන-ශ්‍රී ලංකා සබඳතාවලට නවමු අර්ථකථනයක් මෙන්ම ලෝක අවධානයක් ගෙන ආවේය. මහජන හා පෞද්ගලික ආයෝජන හරහා චීනයට දේශීය වෙළෙඳපොලට ප්‍රවේශය විවර කර දුන් අතර, එහි ප්‍රතිඵලය වූයේ ලංකාවේ ප්‍රධාන ආනයනකරුවා බවට 2016 වසරේදී ඉන්දියාවද අතික්‍රමණය කරමින් චීනය පත්වීමයි (කන්නන්ගර හා හුන්ද්ලානි 2020).

1952 සිට මේ දක්වා ලංකාව හා චීනය අතර පැවැති සම්බන්ධතාව දෙස විචාරාත්මකව විමසීමේදී පෙනී යන්නේ, ජාත්‍යන්තර පරිසරය තුළ මෙම රාජ්‍ය දෙක ස්වාධීනව විකාශනය වී ඇත්තේ, එකිනෙකට වෙනස් ආකාරයකින් බවයි. චීනය අද වන විට ලොව ප්‍රධාන ආර්ථික බලවතෙක් බවට පත්ව ඇති අතර, කලාපීය හා ජාත්‍යන්තර සංවිධාන හරහා සහ විශේෂයෙන්ම ඔවුන්ගේ කොන්දේසි විරහිත ආධාර ප්‍රතිපත්තිය හරහා තම විදේශ ප්‍රතිපත්තිය මැනවින් හා සුක්ෂ්මව ගෝලීයව හසුරුවමින් සිටී. ආර්ථික සම්බන්ධතාවලින් ඔබ්බට අද්‍යයන චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතා ආරක්ෂක හා සංස්කෘතික අංශ දක්වාද විහිදී ඇත. 2012 සිට ශ්‍රී ලංකාවට අයත් මුහුදු සීමාව තුළ චීන සමීක්ෂණ හා පර්යේෂණ යාත්‍රා අඛණ්ඩව යාත්‍රා කරන අතර, එමඟින් කොළඹ කේන්ද්‍රීය දේශපාලනයට බාහිර බලපෑම් ඇති වී තිබේ (බෝර්බෝ 2015). කොවිඩ්-19 වසංගත තත්ත්වය හා 2019 දී සිදු වූ පාස්කු ප්‍රහාර අවස්ථාවේදී ඩිජිටල් සේද මාවත (Digital Silk Road) සහ සෞඛ්‍ය සේද මාවත (Health Silk Road) හරහා චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාව තවදුරටත් පුළුල් වීමටත්, අසමතුලිත එකක් වීමටත් හේතුසාධක සපයා ඇත. නිදසුනක් ලෙස පාස්කු ප්‍රහාරයෙන් පසුව ඩො.මී 4.2ක් වටිනා ආරක්ෂක උපකරණ ශ්‍රී ලංකාවට ලබා දීමට චීනය කටයුතු කළ අතර (මින්හුවා 2019) එම උපකරණ චීනය විසින් ලබා දුන්නේ 2016 දී එරට විසින් BRI ව්‍යාපෘතියට සමගාමීව දියත් කරන ලද ඩිජිටල් සේද මාවත යටතේය. හඳුනා ගැනීම සහ නිරීක්ෂණය සඳහා ඩිජිටල් සහාය ලබා දීමෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ සංවේදී ආරක්ෂක තොරතුරු නිල

වශයෙන් ලබා ගැනීමට ඒනයට හැකි වී තිබේ. ඊට අමතරව සෞඛ්‍ය සේද මාවත වැඩපිළිවෙළ ඔස්සේ ඒනය විසින් ශ්‍රී ලංකාවටද වරින් වර කොවිඩ් මර්දනයට අවශ්‍ය ආධාර ලබා දීමට කටයුතු කරන ලදී. ඒවා අතරට ලංකා රජයේ ඉල්ලීම මත වසර 10කින් ගෙවෙන පරිදි ඩො.මි 500 මුදලක් ලබා දුන් අතර (ඒන විදෙස් කටයුතු අමාත්‍යාංශය 2020) එම ආධාර ලබා දීමේදී දැනට ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක BRI ව්‍යාපෘතීන් මෙහෙයවන ඒන පෞද්ගලික සමාගම්හි සහය ලබා ගැනීමටද ඒන රජය කටයුතු කර ඇත (කුරුවිට 2020). කොවිඩ් ව්‍යාප්තියත් සමඟ බොහෝ දෙනා BRI ව්‍යාපෘතීන්හි බිඳ වැටීමක් අපේක්ෂා කළද එහි නවමු දිශානතීන් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට උත්සුක් වූ ඒනය හරිත තාක්ෂණය, ඩිජිටල් සේවා හා මහජන සෞඛ්‍ය ආදී ක්ෂේත්‍ර හරහා තම මුලෝපායික වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක කරමින් පවතී. මීට අමතරව කොන්ගියුසියස් මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීම තුළින් භාෂා පාඨමාලා සඳහා පහසුකම් සැපයීමද ශිෂ්‍ය හුවමාරු වැඩසටහන් සිදුවීමද වෙළෙඳ අංශයෙන් ඔබ්බට ඒන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාව නූතන සන්දර්භය තුළ විහිදී ඇති බවට සාක්ෂ්‍ය දරයි. මේ සියලු වර්ධනයන් සහ ඒවා සිදුවන ස්වරූපය අපට කියා සිටින්නේ ඒන-ශ්‍රී ලංකා සබඳතාවය අසමතුලිත බවත්, එම අසමතුලිත බව ක්‍රමක්‍රමයෙන් පුළුල් වන බවත්ය. එනම් මෙම ආර්ථික හා ආර්ථික නොවන ක්‍රමවේද හරහා ඒනය මෙම සම්බන්ධතාව තුළ සෘජු හා වක්‍රව ශ්‍රී ලංකාවේ ස්වාධීනත්වයට බලපෑම් කරන තත්ත්වයකට පත්ව ඇත. එම තත්වය අදාළ බල සබඳතාවයේ සිටින බලයෙන් විශාල රාජ්‍යයට වාසි දායක වන අතර, කුඩා රාජ්‍යය අවදානම් කලාපයකට තල්ලු කරනු ලබයි.

**ඒන-ශ්‍රී ලංකා අසමමිතික සම්බන්ධතාව
සාමාන්‍ය සම්බන්ධතාවක් කරගත හැකිද?**

ඒන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාව සාමාන්‍ය හෝ ව්‍යාධිජනක සම්බන්ධතාවක් ලෙස පෙන්වා දීමට පෙර, ද්විපාර්ශ්වික සම්බන්ධතාවක් තුළ අසමමිතික බව යනු කුමක්ද? සාමාන්‍ය අසමමිතික සම්බන්ධතාවක හඳුනාගත හැකි මූලිකාංග

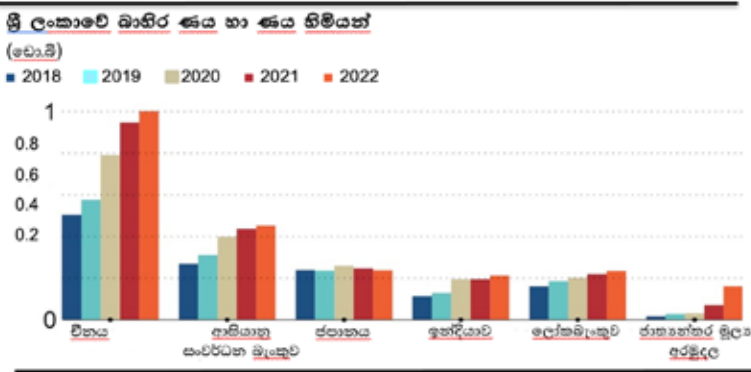
මොනවාද යන්න පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබාගැනීම වැදගත් වන්නේය. බැන්ට්ලි වෝමාක්ගේ (2016) අසමමිතික න්‍යාය මඟින් පෙන්වා දෙන්නේ, ද්විපාර්ශ්වික සම්බන්ධතාවක් තුළ අසමමිතියක් හටගන්නේ, රාජ්‍ය ද්විත්වය අතර පවත්නා විෂම ධාරිතාව නිසා බවයි. ඔහුගේ (2016: 10) සාමාන්‍ය අසමමිතික සම්බන්ධතාව පිළිබඳ විශ්ලේෂණාත්මක අර්ථකථනයේ විස්තර කරන අන්දමට ධාරිතාවයන්ගේ පවතින විෂමතාව නිසා විශාල රාජ්‍යයට සාපේක්ෂව කුඩා රාජ්‍යය ද්විපාර්ශ්වික අන්තර් සම්බන්ධතාවයේදී වැඩි වශයෙන් නිරාවරණය වන අතර විශාල රාජ්‍යයට ඒකපාර්ශ්විකව සම්බන්ධතාවයේ නියමයන්ට බලපෑම් කිරීමේ හැකියාවක් නැත. එමෙන්ම, සාමාන්‍ය අසමමිතික සම්බන්ධතාවය 'අන්‍යෝන්‍යතාව' (reciprocity) මත පදනම් වන අතර, කුඩා රාජ්‍යයේ ස්වයං-නිර්ණය (autonomy) විශාල රාජ්‍යය දක්වන ගෞරවය හා ධාරිතාවයෙන් වැඩි රාජ්‍යයේ බලයට කුඩා රාජ්‍යය දක්වන යටහත් පහත් ගෞරවය (deference) අනුපූරක සාධක වශයෙන් වැදගත් වේ (වෝමාක් 2016: 39). ද්විපාර්ශ්වික සම්බන්ධතාව අසමමිතික වීම ඉඳුරාම ව්‍යුහාත්මක කාරණාවක් වන අතර, කුඩා රාජ්‍යය සතු ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව (resilience) හා ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීමේ කුසලතාව (resistance) මත මෙම සම්බන්ධතාව සාමාන්‍ය හෝ ව්‍යාධිජනක ස්වරූපයක් ගැනීම තීරණය වේ (වොමැක් 2016).

උදාහරණයක් ලෙස, ඇමරිකා එක්සත් ජනපද හා කැනඩාව අතර සම්බන්ධතාවද නෛසර්ගිකව අසමමිතික වේ. නමුත් එම අසමමිතික සම්බන්ධතාව සාමාන්‍ය අසමමිතික තත්වයේ පවතින්නකි. එසේ පවතින්නේ, ඉහත සඳහන් කළ පරිදි, කුඩා රාජ්‍යයේ ස්වයං-නිර්ණය (මෙහිදී කැනඩාව) විශාල රාජ්‍යය දක්වන ගෞරවය නිසාත්, එසේ ගෞරවයක් උපයා ගැනීමට අවශ්‍ය ධාරිතාවක් කුඩා රාජ්‍යය පවත්වා ගෙන යෑමත් නිසාය. එකී ධාරිතාව නිර්ණය කරන අනෙකුත් මූලිකාංග ලෙස ඓතිහාසික හා සංස්කෘතික මතක මෙන්ම දෘෂ්ටිවාදී සමානකම් යනාදිය දැක්විය හැකිය. සිය සම්බන්ධතාව සාමාන්‍ය මට්ටමේ තබාගෙන යෑම සඳහා මෙහිදී කැනඩාව භාවිත කරන්නේ, ඇමරිකාව සිය ධාරිතාවය සාදාගෙන තිබෙන ආර්ථික සහ දේශපාලන වැනි

මූලිකාංග නොවේ. ඒ සඳහා ඔවුන් යොදාගන්නේ, ඊට වෙනස්, එනමුත් එම මූලිකාංගවලට යම් බලපෑමක් කළ හැකි ඓතිහාසික, සංස්කෘතික වැනි අන් මූලිකාංග සමුදායකි. ඒ හා සමාන නිදසුනක් ලෙස විවිධාකාරය හා විනය අතර සම්බන්ධතාවද පෙන්වා දිය හැකිය. මෙම සම්බන්ධතාව සාමාන්‍යකරණය කිරීමට බොහෝ පරිශ්‍රමයක් දැරීමට දෙපාර්ශ්වයට සිදුවුණේ ඓතිහාසික මතක අමිහිරි හෙයින්, විශ්වසනීයත්වය ගොඩනගා ගැනීමට විනයට සුවිශේෂී කැපකිරීමක් කිරීමට සිදු වූ නිසාය. නමුත්, සම්බන්ධතාවයේ මතුපිට තලයේ උණුසුම් නොවන දේශපාලනික හා රාජ්‍යතාන්ත්‍රික සම්බන්ධතා ඇසුරින්ද ඇතුළත තලය (ගැටුමට තුඩු දිය හැකි කාරණා) විශේෂඥ දැනුම, අන්තර්ගෘහිත ප්‍රමිතීන් හා මූලධර්ම හරහාද කළමනාකරණය කරගනිමින් සාමාන්‍ය අසමමිතික සම්බන්ධතාවක් ලෙස එම සම්බන්ධතාව මේ මොහොතේ ක්‍රියාත්මක වේ.

ඉහත කෙටියෙන් විස්තර කළ ඓතිහාසික විකාශනය හා සාමාන්‍ය අසමමිතික සම්බන්ධතා පිළිබඳ සංකල්පීය විස්තරය පිළිබඳව ගැඹුරින් කල්පනා කිරීමේදී පෙනී යන්නේ, 1950 වකවානුවට සාපේක්ෂව වර්තමානය වනවිට ශ්‍රී ලංකාව සම්බන්ධයෙන් ආර්ථික හා ආර්ථික නොවන අංශ දක්වා වින ප්‍රවේශය බෙහෙවින් ව්‍යාප්ත වී ඇති බවත්, එම සම්බන්ධතාව සාමාන්‍ය යැයි සඳහන් කළ හැකි අර්ථකථනයෙන් ඔබ්බට ගොස්, ව්‍යාධි ස්වරූපයකින් වර්ධනය වී ඇති බවයි. නිදසුනක් ලෙස ප්‍රස්ථාරය අංක 1 මගින් පෙන්වුම් කරන්නේ, ලංකාව තමන්ට කළමනාකරණය කරගැනීමට අසීරු මට්ටමකට ණය ගැනුම්කරුවෙක් බවට පත්වී ඇති බවත්, වින ණය උගුලක මේ වන විට ලංකාව සිර වී ඇති බවට කරන ප්‍රකාශ සන්‍යෝජනවල වෙමින් පවතින බවත්ය. තවද ශ්‍රී ලංකාව විශාල වශයෙන් එක් ණයකරුවෙක් මත මෙලෙස යැපීම හේතුවෙන් තුළනය කිරීමට අපහසු ලීවර බලයක් ලංකාව විසින් විනයට ලබා දී තිබීමද මෙරට ස්වයං-නිර්ණයත්වය හා අන්‍යෝන්‍යව අභියෝගයට ලක් කෙරෙන ආකාරයේ රාජ්‍ය තීරණ ගැනීමට අවකාශ සලසා දී ඇත. උක්ත ආර්ථික හා ආර්ථික නොවන සුහුරු උපායමාර්ග (smart strategies)

හරහා ශ්‍රී ලංකාව තුළ ව්‍යාප්ත වී ඇති චීන ප්‍රවේශය හේතුවෙන් භූ-දේශපාලනික ආතතිමය තත්ත්වයක්ද ඉන්දියන් සාගරයේ මේ වන විට නිර්මාණය වී ඇත. එම ආතතිමය තත්ත්වය, ජාත්‍යන්තර දේශපාලනය තුළ චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාව දෙස් විදෙස් මාධ්‍ය වාර්තා සහ විද්වත් අර්ථකථන ඔස්සේ නිශේධනාත්මකව අර්ථකථනය වීම නිසා ලෝක අවධානයට අද වනවිට වැඩියෙන් පාත්‍ර වී ඇත. මෙමගින් වැඩිදුරටත් ගම්‍යමාන කරන්නේ, අද්‍යතන චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතා සාමාන්‍ය නොවන බවත්, එමගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික සහලක්ෂණය (national character) හා අන්‍යන්‍යතාව අභියෝගයට ලක් වී ඇති බවත්ය.

ප්‍රස්ථාරය අංක 1: ශ්‍රී ලංකාවේ බාහිර ණයකරුවන් හා ණය ප්‍රමාණයන්

මූලාශ්‍රය: මර්චන් මකන්-මාකර් 2021 ජනවාරි 25 වන දින නිකෙයි ඒෂියා පුළුන්පත වෙත ලියන ලද 'India strikes hard bargain in Sri Lanka for stake in Colombo port' ලිපියෙන් උපුටා ගන්නා ලදී. <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/India-strikes-hard-bargain-in-Sri-Lanka-for-stake-in-Colombo-port>

එසේ ව්‍යාධිජනක තත්ත්වයකට පැමිණ තිබුණද, චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාව නැවතත් සාමාන්‍ය තත්ත්වයකට පත්කිරීමට තවමත් ප්‍රමාද නොමැති බව මෙම ලිපියෙන් යෝජනා වේ. එසේ සාමාන්‍ය තත්ත්වයකට පත්කර ගැනීම හරහා උපායමාර්ගිකව නිවැරදි විදේශ ප්‍රතිපත්තියක් නිර්මාණය කරගැනීමට හැකි වනවා මෙන්ම, එවන් සාර්ථක ප්‍රතිඵලවලින් දේශීය විශ්වසනීයත්වයද

ගක්තිමත් කළ හැකිය (වෝමාක් 2016: 64). දැනට පවතින අසමමිතික චිත්-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාව ව්‍යාධිජනක නොවූ සාමාන්‍ය සම්බන්ධතාවක් බවට පරිවර්තනය කර ගත හැක්කේ කෙසේද? ඒ සඳහා ලංකාවට බාහිර කම්පනයන්ට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාවද (resilience) ඊට ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීමේ හැකියාවද (resistance) ද වර්ධනය කර ගැනීම කෙතරම් වැදගත්ද? ඊළඟ කොටසින් අප සාකච්ඡා කරන්නේ, මෙම ලිපියේ අරමුණ හා සමගාමීව ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පිළිබඳ දෘෂ්ටිකෝණයකින් 'ඔරොත්තු දීම' හා 'ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීම' විදේශ සම්බන්ධතාවන්හිදී වැදගත් වන ආකාරයයි.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා තුළ ඔරොත්තු දීමේ උපායමාර්ගය

'ඔරොත්තු දීම' යන අදහස සංකල්පයක් ලෙස සමාජයීය විද්‍යා ක්ෂේත්‍රයට ඇතුළත් වූයේ ඉතාම මෑත කාලයේදීය. ඊට පෙර, එය හුදෙක් ස්වභාවික විද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ, විශේෂයෙන්ම පරිසර විද්‍යාව හා ඉංජිනේරු විද්‍යාව වැනි විෂයයන් ආශ්‍රිතව පැවතුණකි (ජුන්කොස් 2017). බ්‍රූසෙට් සහ අනෙකුත් අය (2013: 222) තර්කකරන ආකාරයට, "...ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සමකාලීන දේශපාලන ජීවිතයේ සංවිධානාත්මක මූලධර්මය බවට වේගයෙන් පත්වෙමින් තිබේ." දේශපාලන විද්‍යාව හා ජාත්‍යන්තර සබඳතාවලදී, ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි වශයෙන් භාවිත වන්නේ නව පාලන ක්‍රමයක් විස්තර කිරීම සඳහාය. විශේෂයෙන් මෙහි අදහස මූලික වශයෙන් 'අපේක්ෂිත පාලන ක්‍රමයක්' (කුපර් සහ වෝකර් 2011) සහ 'දුරස්ථ' පාලන ක්‍රමයක් ලෙස තේරුම්ගත හැක (ජෝසෆ් 2013). තවද එය ප්‍රමිතිගත මූලධර්මයක් වන අතර, ඉතිහාසයෙන් ඉගෙනගත් පාඩම් ඇසුරෙන් තව තවත් පරිණාමය වන නිරන්තර වෙනස්කම්වලට භාජනය වන නිසාම ගතික යැයි හඳුනාගන්නා ක්‍රියාවලියක්ද වේ (ෆිලිප් 2015). ඒ අර්ථයෙන් ගත් කල, ඔරොත්තු දීම පිළිබඳ සංකල්පය වනාහි සාම්ප්‍රදායික නිර්වචනයට අනුව අපේක්ෂිත තර්ජන (රටක් මැනවින් දැනසිටිනා තර්ජන) වැළැක්වීමේ ක්‍රමවේදයක් නොවේ.

මෙය නව ආණ්ඩුකරණය පිළිබඳ තාර්කික අර්ථකථනයට අනුව, දන්නා/නොදන්නා සියලු තර්ජනවල සංකීර්ණත්වයක් හා අවිනිශ්චිතබවක් තිබෙන බැවින්, තර්ජන පුරෝකථනය කිරීමේ දුෂ්කරතාව වෙනුවට යෝජනා වී ඇති උපාය මාර්ගයකි. ඒ අනුව, අවිනිශ්චිතබව සම්පූර්ණයෙන්ම මූලිකප්‍රධාන දැමීම වෙනුවට නොදන්නා අනපේක්ෂිත තර්ජනයන්ට මුහුණදීම, අනුගතවීම, අත්දැකීම තුළින් ඉගෙන ගැනීම, නම්‍යශීලීවීම හා පෙර සූදානම, ඔරොත්තු දීමේ උපාය මාර්ගය විසින් අපේක්ෂා කරන බව ඒ පිළිබඳ අදහස් දක්වන්නන්ගේ මතය වේ (ජුන්කොස් 2017).

සමාජයක් හෝ සංවිධානයක් ඇසුරින් මෙම සංකල්පය විග්‍රහ කරන්නේ මෙය වටහා ගන්නේ, අත්‍යන්ත අභ්‍යන්තර හැකියාවක් හා ධාරිතාවක් ලෙසය. එනම්, දන්නා හෝ නොදන්නා තර්ජන හමුවේ ප්‍රතිපත්තිමය විසඳුම්, සම්පත් හෝ ආධාර භාවිත කිරීම වෙනුවට කම්පනයන්ට මුහුණදීමට හැකි ස්වයං-සංවර්ධනයක්, අභ්‍යන්තරික හැකියාව හා ධාරිතාව ශක්තිමත් කිරීම ඇසුරින් භාවිතයට ගන්නා යෙදවීමක් ලෙසයි (වැන්ඩිලර් 2013). මෙම තත්ත්වය වින-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතා ඇසුරින් විග්‍රහ කරන්නේ නම්, අසාමාන්‍ය ලෙස ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිදුවෙමින් පවතින වින ව්‍යාප්තවාදයට ඔරොත්තු දිය හැකි සමාජයක් නිර්මාණය කිරීම හරහා එහි නිශේධනීය ප්‍රතිඵලවලට ප්‍රතිවිරෝධය දැක්විය හැකි පුරවැසි සමූහයක් ගොඩනැගීම ආණ්ඩුකරණයේදී වැදගත් වන්නේය. මෙහි ලා වටහා ගතයුතු ප්‍රධානතම කාරණාව වන්නේ, ඔරොත්තුදීමේ හැකියාව ආනයනය කළ නොහැකි බවයි. එය ඉදුරාම අභ්‍යන්තර දේශීය සාධකයකි.

ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීම

මින්දාම සාමාන්‍ය අසමමිතික සම්බන්ධතාවක මූලිකම කොන්දේසි දෙකක් පවතින බවත්, එම කොන්දේසි උල්ලංඝනය කරමින් පවත්වාගෙන යන සම්බන්ධතාවල ස්වරූපය ව්‍යාධිප්පතක බවත් ඉහතදීද පෙන්වා දෙන ලදී. අසාමාන්‍ය අසමමිතික සම්බන්ධතාවක් සාමාන්‍යකරණය කරගැනීම උදෙසා ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව මෙන්ම ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීමේ හැකියාවද

අවිවාදිතව අත්‍යවශ්‍ය වන්නේය. ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා විෂය කුළ මෙම සංකල්පය මානව ආරක්ෂාව, ගැටුම්, සාමය ගොඩනැගීම ආදී දෘෂ්ටිකෝණවලින් සාකච්ඡා වී තිබුණද, විදේශ සම්බන්ධතා සම්බන්ධයෙන් මෙම සංකල්පයේ අදාළත්වය සාකච්ඡා කර ඇත්තේ අල්ප වශයෙනි.

ප්‍රතිවිරෝධය සම්බන්ධයෙන් පවත්නා ජනප්‍රියතම ප්‍රකාශය ඉදිරිපත් කර ඇත්තේ (1978) මිශෙල් ගුකෝ විසිනි. ඔහුගේ *The History of Sexuality* කෘතියේ පළමු වෙළුමේ සඳහන් වන ආකාරයට, බලය තිබෙන තැන ප්‍රතිවිරෝධයද පවතී. අර්ථවිරහිත හෝ ගනු ලබන තීරණ තීන්දු නොගැලපෙන ඕනෑම අවස්ථාවක ප්‍රතිවිරෝධයක් විදේශ සම්බන්ධතා අර්ථයෙන් පැන නැඟිය හැක. මෙහිදී වඩාත් අවධාරණය කරගත යුතු කාරණාව වන්නේ, ප්‍රතිවිරෝධය ඉහළ සිට පහළට සේම පහළ සිට ඉහළටද, එනම් සමාජය තුළින් ඉහළ තලවලටද එල්ල වීමේ සම්භාවිතාවයක් පවතින බවයි (වැන් හා පුන් 2020). 2015 සිට චීන ආණ්ඩුකරණයට එරෙහිව භොංකොංහි මතු වූ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජනතා රැල්ල එවන් අවස්ථාවකට නිදසුනකි. මෙම ලිපියට අදාළව නම්, පුරවැසි ප්‍රතිවිරෝධය පහළ සිට ඉහළට යන ප්‍රවේශයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

ප්‍රතිවිරෝධය සම්බන්ධයෙන් ග්‍රාම්ස්විගේ අදහස මේ සම්බන්ධිත පාත්‍රයන් පිළිබඳවද පූර්ව අවබෝධයක් ලබා දෙන්නේය (මයිගුආශා 2003). සමාජය කුළ වූ විවිධ සමාජ කණ්ඩායම් අතර බුද්ධිමය හා සදාචාරාත්මක සන්ධාන ගොඩනගාගැනීම හරහා (ධනවාදයට) අභියෝග කිරීම ප්‍රතිවිරෝධය ලෙස මේ අර්ථයෙන් පැහැදිලි වේ (මයිගුආශා 2003). මාර්ක් රූපටි (2003) විසින් ප්‍රතිවිරෝධය වළක්වා ගත නොහැක්කක් ලෙස පෙන්වා දෙන අතරම, එය ඇතිවීමට නම් ජනතාවට පවත්නා සන්දර්භය පිළිබඳ සාමාන්‍ය දැනීමක් හා ප්‍රමිතිය පිළිබඳ අවබෝධය වැදගත් වන බවද තහවුරු කළේය (රූපටි 2003). ලෝක ඉතිහාසයේ දැනට ඇති වි තිබෙන මානව හිමිකම් පිළිබඳ අරගල මීට කදිම නිදර්ශන වන්නේය. පැවැති ක්‍රමවේදයට එරෙහි ජනතා ප්‍රතිවිරෝධය අසංවිධිත ලෙස ඇති නොවන අතර, සමස්ත අරගලයම ප්‍රමිතියක්

හෝ පොදු දැනීමක් මුල්කරගෙන ඇති විමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඒවා සාර්ථක වුණි.

ජනතාවට එලෙස සංවිධානාත්මකව පොදු දැනීමකින් ප්‍රතිවිරෝධය පැමට උත්තේජක අවශ්‍ය වේ. ද්විත්ව තල තරගය (two-level game) හරහා රොබට් පුටින්ම් පෙන්වා දෙන්නේද මහජනතාව අපේක්ෂා නොකරන විදේශ ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රතිඵල නිසා ඇති වන මහජන ඉව්ෂාහංගත්වය, පුරවැසියන්ට ප්‍රතිවිරෝධී බලවේගයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක විමේ උත්තේජනය සපයන බවයි (පුටින්ම් 1988). ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා රාජ්‍ය කේන්ද්‍රී ප්‍රවේශයකින් ඔබ්බට රැගෙන යන රොබට් පුටින්මගේ න්‍යායේ වැදගත්කම පවතින්නේ, දේශීය වශයෙන් ඇති වන ප්‍රතිවිරෝධීබව එක් අතකින් ආණ්ඩුවක් දැනට සිදු කරන ක්‍රියා හේතුවෙන් ජාතික අභිලාෂ හා ජාතික අවශ්‍යතා උල්ලංඝනය කරන බවට පෙන්නුම් කරන නිසාය. යම් රාජ්‍ය තීරණයක් ජාතික අවශ්‍යතාව හා අභිලාෂය උල්ලංඝනය කරන අවස්ථාවම ඒ අනුව ප්‍රතිවිරෝධයට අවශ්‍ය උත්තේජනය සපයයි. ප්‍රතිවිරෝධය ඇතිවන තැන, උපායමාර්ගික උභතෝකෝටිය වන්නේද, එය රාජ්‍යතාන්ත්‍රික හා ආණ්ඩුකරණය පිළිබඳ නුවණ, කුසලතා හා හැකියාව ඇසුරින් විසඳන කළ, උපායමාර්ගික අවස්ථාද නිර්මාණය කරන නිසාය. පහත සඳහන් මියන්මාර සිද්ධිය මෙම කාරණාව තව දුරටත් පහදනු ඇත.

තනි පුද්ගලයින්ගේ පුරවැසි භූමිකාව

ඉහත සඳහන් කළ බාහිර කම්පනයන්ට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සහ ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීම උදෙසා රටක හැකියාව නිපදවීම කෙරෙහි තනි පුද්ගලයින් නැතහොත් තනි පුරවැසියන් සතුවද තිබෙන භූමිකාව පිළිබඳ කෙටි විවරණයක් මෙම කොටසෙහි ඇතුළත් වේ. එම විවරණය පදනම් වන්නේ, ජාත්‍යන්තර සබඳතා තුළ තනි පුද්ගලයින් පිළිබඳ තිබෙන සාහිත්‍යයත්, පුරවැසිභාවය පිළිබඳ සාහිත්‍යයත් ඇසුරිනි.

ජාත්‍යන්තර සබඳතා, සම්ප්‍රදායික වශයෙන්, රාජ්‍ය මුල් කර ගත් විෂය ක්ෂේත්‍රයකි. පළමු සහ දෙවන ලෝක යුධ කාලවල

අත්දැකීමත් සමඟ ජාත්‍යන්තර සබඳතා පිළිබඳ සම්ප්‍රදායික අර්ථකථනය වූයේ එම විෂය වනාහි රාජ්‍ය-රාජ්‍ය අතර සබඳතා පිළිබඳ අවධානය යොමු කරන විෂයක් බවයි. කෙසේ වුවද, කෙතත් වොල්ට්ස් නම් ශාස්ත්‍රවේදියා 1954 ලියූ *Man, the State and War* යන නිබන්ධයේ ජාත්‍යන්තර සබඳතා සම්බන්ධයෙන් තල තුනක් පිළිබඳ පැහැදිලි කරයි. මින් පළමු තලය 'තනි පුද්ගලයා' (individual) යන්නය. දෙවන තලය 'රාජ්‍ය' යි (state). තෙවන තලය ලෙස ඔහු හඳුන්වන්නේ, ජාත්‍යන්තර පද්ධතියයි (international system). මෙසේ තල තුනක් හඳුන්වා දුන්නද, වොල්ට්ස් සිය රචනයේ වැඩි අවධානය ලබාදෙන්නේ තුන්වන තලය වන ජාත්‍යන්තර පද්ධතියටයි. මෙකී ජාත්‍යන්තර පද්ධතිය තුළ සිදුවන වෙනස්කම් පළමු සහ දෙවන තලවලටද පෙරි එන බව ඔහු තර්ක කරයි. එය අනිත් පැත්තටද සිදුවිය හැකි බව - එනම් පළමු සහ දෙවන තලවල සිදුවන වෙනස්කම් ජාත්‍යන්තර තලයටද බලපානු ඇතැයි යන්න - පිළිබඳව වොල්ට්ස් වැඩි අවධානයක් යොමු කරන්නේ නැත.

ජේම්ස් රිචඩ්සන්ගේ තාර්කික තීරණ න්‍යායේදීද ඔහු යොදා ගන්නේ, වොල්ට්ස්ගේ තල තුනට සමාන වර්ගීකරණයකි. එනම්, ජාත්‍යන්තර පද්ධතිය තුළ රාජ්‍ය, තනි පුද්ගලයින්ගේ මනෝභාව සහ ආයතනික සහ දේශපාලන තත්ත්ව යන වර්ගීකරණයයි. නමුත්, වොල්ට්ස්ට වඩා රිචඩ්සන්ගේ වෙනස වන්නේ, මෙම කරුණු ත්‍රිත්වය අතරින් වඩා බලපෑම් සහගත වන්නේ, ජාත්‍යන්තර පද්ධතිය බව රිචඩ්සන් නොපිළිගැනීමයි. ඒ වෙනුවට, තාර්කික තීන්දු ගැනීම කෙරෙහි මෙකී කරුණු ත්‍රිත්වයම සමාන වශයෙන් වැදගත් බව ඔහු පවසයි. එනම්, තනි පුද්ගලයින්ට ඇති භූමිකාව, රාජ්‍ය සහ ජාත්‍යන්තර පද්ධතියට ඇති භූමිකාවට නොදෙවෙනි බව රිචඩ්සන් යෝජනා කරයි.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා විෂය තුළ තනි පුද්ගල භූමිකාව පිළිබඳ තවත් වැදගත් අදහසක් දැක්වූයේ ජේම්ස් රූසෝයි. තුර්බුලන් යුද්ධයෙන් පසුව ජාත්‍යන්තර පද්ධතිය තුළ සිදු වූ පාත්‍රයන්ගේ වෙනස්කම් පිළිබඳ ඔහු අවධානය යොමු කළේ ය (රොස්නොව් 1990). රොස්නොව් සිය *Turbulence in World Politics: A Theory of*

Change and Continuity නමැති ග්‍රන්ථය තුළ පාත්‍ර වර්ග දෙකක් සිටින බව පෙන්වා දෙයි. එනම්, මහා පරිමාණ පාත්‍රයින් සහ කුඩා පරිමාණ පාත්‍රයින් ලෙසයි. මහා පරිමාණ පාත්‍රයන් (actors) වන්නේ, රාජ්‍ය, පාර-ජාතික සංවිධාන, මහජන ව්‍යාපාර ආදියයි. කුඩා පරිමාණ පාත්‍රයන් වන්නේ, පුරවැසියන්, නිලධාරීන්, නායකයින්, පෞද්ගලික පාත්‍රයන් ආදීන්ය. කරුණු හතරක් මත, තනි පුද්ගලයින්ගේ භූමිකාව ජාත්‍යන්තර පද්ධතිය තුළ රැකියා ලේ වෙනසකට ලක් වී තිබෙන බව රුසෝ පවසයි. එම කරුණු හතර නම්: නායකයින්ට තිබූ බලයේ වෙනස් වීම, පුරවැසියන්ගේ පක්ෂපාතීත්වයේ ඇතිවන වෙනස් කම්, තනි පුද්ගලයින්ගේ විශ්ලේෂණ හැකියාවේ සිදුවී ඇති වෙනස්කම් සහ තමන් කැමති විසඳුම් සොයා යෑමට පුද්ගලයින් තුළ ඇති කැමැත්ත ආදියයි. මෙම කරුණුවල වෙනස්කම් මත, තනි පුද්ගලයින්ට කළ හැකි බලපෑම ඉතා වැදගත් එකක් බව රුසෝ තර්ක කරයි. මේ අනුව පැහැදිලි වන්නේ, ජාත්‍යන්තර සබඳතා තුළ තනි පුද්ගල භූමිකාව අද වනවිට ඉතා බලපෑම් සහගත එකක් බවයි. ඉහත කියවුණු සාධකවලට අමතරව, 1940න් පසුවට ගොඩනැගුණු මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ රැල්ල, ස්ත්‍රීවාදී ව්‍යාපාරයේ නැගී සිටීම, වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ රාජ්‍ය නොවන පාත්‍රයන්ට ලැබුණු අවකාශය, සමාජ මාධ්‍ය නැගී සිටීම වැනි බහුවිධ කරුණුද මේ කෙරෙහි බලපා තිබේ.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා විෂයෙහි තනි පුද්ගල භූමිකාව යන අදහසින් පමණක් නොව, පුරවැසි කෝණයෙන් ගත්තද, තනි පුද්ගලයින්ට රජයක තීන්දු තීරණ සඳහා මැදිහත් වීමට හැකියාව තිබේ. පුරවැසියකු යනු කවරෙක්දැයි අපි මූලින්ම සරලව පැහැදිලි කර ගනිමු. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යුහයක් තුළ, පුරවැසියෙක් යනු යම් රාජ්‍යයක නීත්‍යානුකූල අයිතියක් ඇති පුරුෂ, දේශපාලනික සාමාජිකයෙකි. රටක පුරවැසිකම ලබා ගත හැකි ආකාර කිහිපයකි. යම් භූමියක ඉපදීම, එම රාජ්‍යයේ පුරවැසිකම සහිත දෙමවුපියන්ට දාව ඉපදීම, දීර්ග කාලයක් යම් සමාජයක ජීවත් වීම නිසා එම සමාජය විසින් පුරවැසිකම ප්‍රදානය කිරීම ආදී ආකාර ඒ අතර වෙයි (ජයවර්ධන 2020). මේ කුමන

ආකාරයකින් පුරවැසියෙක් බවට පත්වුණද, ඕනෑම සමාජයක් සිය පුරවැසියන්ගෙන් අදාළ සමාජයට තමන් අයත් වන බවත්, තම දේශය වෙත ආදරයක් හා ඒකාග්‍රකරණයක් බලාපොරොත්තු වෙයි. ඕනෑම රාජ්‍යයක් පෙරළා සිය පුරවැසියන් කරා විවිධාකාර අයිතිවාසිකම්, වරප්‍රසාද ප්‍රදානය කරන්නේ, සිය පුරවැසියන් මෙසේ එම සමාජයට නීති ප්‍රකාරව පමණක් නොව, හදවතින්ම බැඳී සිටින බව උපකල්පනය කරමිනි.

පුරවැසිභාවය සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය අතර ඇත්තේ දයලෙක්තික සබඳතාවකි. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය යන්න පුරවැසිභාවය සඳහා අවශ්‍ය මූලික පූර්ව කොන්දේසියද වේ. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ සරල අරුත නම්, තනි පුද්ගලයාගේ ස්වාධීනත්වය ප්‍රවර්ධනය කිරීම, ඔවුන්ගේ සුව සෙත තහවුරු කිරීම සහ ප්‍රධාන වශයෙන් ජනතා කැමැත්ත පරිදි ඔවුන් පාලනය වීමයි. මෙසේ ජනයා විසින්ම ජනයා පාලනය වීමට නම්, අදාළ රාජ්‍යයක ජනයා කවුද යන්න වර්ගීකරණය කර ගැනීමට සිදු වේ. පුරවැසිභාවය මෙහිදී වැදගත් කාර්යයක් ඉටු කරයි. එනම්, යම් රාජ්‍යයක් පාලනය කිරීමේ තීරණ ගත යුත්තේ කවුද යන්න නිර්ණය කිරීමේ කාර්යය පුරවැසියා ඉටු කරයි. වෙනත් ලෙසකින් කිවහොත්, රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ තීරණ ගත හැක්කේ එහි පුරවැසියන්ට පමණි. එම රාජ්‍යයේ ජීවත් වුවද එහි පුරවැසියකු නොවේ නම්, එවැනි අයට ඡන්ද බලය හිමි වන්නේද නැත.

මේ න්‍යාය පහසුවෙන් විස්තර කළ හැකි වුවද, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලෙස පුරවැසිභාවයේ ප්‍රායෝගික භාවිතය බෙහෙවින් සංකීර්ණ වේ. ප්‍රායෝගික තලයේදී යම් රජයක් පත්කර ගැනීම සඳහා පුරවැසියකු ඡන්දය භාවිත කරන අවස්ථාව වන විට, එම රජය අනාගත කාලයේදී ගන්නා තීරණ සියල්ල පිළිබඳව සහ එම තීරණ සියල්ලෙන්ම තමන්ට විය හැකි බලපෑම පිළිබඳව විස්තරාත්මකව දැන ගැනීමේ හැකියාව ලැබෙන්නේ නැත. පුරවැසියන් රජයක් පත්කර ගැනීමට තම ඡන්දය භාවිත කරන්නේ මෙම අවධානමද සහිතවය. මේ සඳහා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අගයන් වැඩි රාජ්‍යයන්හි බලයට පත්වෙන රජයන් ඡන්දය පැවැත්වුණු අවස්ථාවේ ජනයා හඳුනාගෙන නොතිබුණු බලපෑම්

සිදුවිය හැකි තීන්දු තීරණ ගැනීමේදී ඒවා නැවතත් ජනයාගේ අභිමුඛට ගෙන එයි. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අගයන් ශක්තිමත් නොවන රාජ්‍යන්හි බලයට පත්වෙන රජයන් ඡන්දයේදී ලැබුණු ජන වරමේ නාමයෙන් තමන්ගේ සියලු කටයුතු සුජාතකරණය කරමින් තීන්දු තීරණ ගනු ලබයි.

ලංකාවේ සංදර්භය තුළ මේ වන විට තිබෙන්නේ එවැනි තත්ත්වයකි. ඡන්දය පවත්වන අවස්ථාවේදී පුරවැසියන් හඳුනාගෙන තිබූ බලපෑම්වලට වඩා වෙනස් බලපෑම් සහිත තීන්දු, පුරවැසියන්ගේ අදහස් විමසීමකින් තොරව, ලැබුණු ඡන්ද වරමේ ආනුභාවයෙන් ගන්නා ආකාරයක් පෙනෙන්නට තිබේ. මෙවැනි තත්ත්වයක් තුළ පුරවැසියන්ගේ භූමිකාව ඉතා තීරණාත්මක වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ අද වනවිට දක්නට තිබෙන තත්ත්වයක් වන්නේ, ඡන්දයකට සම්බන්ධ වීමට අමතරව වෙනත් රාජ්‍ය කටයුතුවලට මැදිහත් වීමට පුරවැසියන් බෙහෙවින් මැළි වන බවයි. නිදසුනක් ලෙස චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතා විෂයයෙහි ශ්‍රී ලංකාවේ තීන්දු තීරණ ගැන පුරවැසියන්ගේ ප්‍රවේශය විග්‍රහ කර ගනිමු. චීනයත් ලංකාවත් අතර පවතින බල අසමතුලිත බවත්, චීනය සම්බන්ධයෙන් වර්තමාන රජයට ඇති විශේෂිත ප්‍රවේශයත් හේතුකොටගෙන, එකී සම්බන්ධතාව කෙරෙහි කිසි ලෙසකින් හෝ බලපෑම් කළ හැකි බව ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියන් බොහෝ දෙනා සිතන බවක් හෝ පෙනෙන්නට නැත.

මේ තත්ත්වය සඳහා පාදක වන හේතු කිහිපයක් තිබිය හැකි බව අපගේ අනුමානයයි. එක් හේතුවක් ලෙස හඳුනාගත හැක්කේ, පුරවැසියන් ලෙස තමන්ගේ අයිතිවාසිකම් සහ යුතුකම් පිළිබඳ ප්‍රාමාණික දැනුමක් ජනයාට නොමැති බවයි. යම් සමාජයක ජීවත් වීමේදී, එම සමාජය පිළිබඳ යම් සංජානනයක් සහ තමන්ට පැවරෙන වගකීම් සම්බන්ධයෙන් දැනුමක් අවශ්‍ය වේ. ඇරිස්ටෝටල්ට අනුව යහපත් පුරවැසියෙක් වීම ඉබේ සිදුවන්නක් නොවේ (හීදුර් 1990). ඒ සඳහා යම් අධ්‍යාපනයක් අවශ්‍ය වේ. විශේෂයෙන්ම නූතන සමාජය, එනම් ආර්ථිකව, දේශපාලනිකව සහ සමාජීයව අනෙකා සමඟ දැඩි ලෙස යැපෙන්නට සිදුවන සමාජයක ජීවත් වීමේ පදනම සපයන මූලික පිළිවෙළ සහ

සාමාජිකයකුගේ භූමිකාව අධ්‍යාපනය හරහා සමාජගත කළ යුතුය. කෙසේ වෙතත්, මෙකී පුරවැසි අධ්‍යාපනය විධිමත් පාසල් අධ්‍යාපනයෙන් පමණක් ලැබිය යුත්තක්ද නොවේ. අවිධිමත් සහ නොවිධිමත් ක්‍රම හරහාද, එනම් සමාජයීය කතිකාවන්, මාධ්‍ය වැනි ක්‍රම හරහාද මේ පිළිබඳ අදහස් ජනයාට ගලා යා යුතුය.

මෙයට තවත් හේතුවක් ලෙස අප අනුමාන කරන්නේ, පුරවැසියන්ගේ අකර්මණ්‍ය පුරවැසි ප්‍රවේශයයි. මෙයින් අදහස් වන්නේ, තමන් ජීවත් වන සමාජය තුළ පුරවැසියකු ලෙස සිය භූමිකාව පිළිබඳ යම් ප්‍රාථමික අදහසක් තිබුණද, ඒ පිළිබඳ ගැඹුරෙන් නොදන්නා බව හෝ එය ගැඹුරෙන් නොතකන බවයි. නිදසුනක් ලෙස, පුරවැසියකුගේ වැදගත් වගකීමක් ලෙස ඡන්දය භාවිත කිරීම හඳුනා ගත්තද අනෙකුත් අවස්තාවලදී කළ යුතු මැදිහත් වීම් ගැන එතරම් තැකීමක් බොහෝ පුරවැසියන් තුළ නැති බව අපගේ උපකල්පනයයි. මෙයද පෙර සඳහන් කළ, පුරවැසිභාවය පිළිබඳ ජනයා ලද විධිමත් අධ්‍යාපනයේ දුබලතාවක් ලෙස කෙනෙකට තර්ක කළ හැක. තවත් තර්කයක් විය හැක්කේ, විධිමත් ලෙස මෙකී දෑ ඉගෙන ගෙන තිබුණද, ඒවා ප්‍රායෝගිකව භාවිත කිරීමට හැකියාවක් හෝ අවශ්‍යතාවක්, එසේත් නැතිනම් ඒ පිළිබඳ පැහැදිලි ආකල්ප සමුදායක් පුරවැසියන්ට ප්‍රමාණාත්මකව නොලැබී ඇති බවයි. වර්තමාන සමාජයේ ප්‍රසිද්ධ පිරුළක් වන 'අපි හම්බ කළොත් අපි කනවා' යන්නේ මුඛ්‍යාර්ථය මෙයට අගනා නිදසුනකි. සැබෑ ලෙසම මෙම ප්‍රකාශයෙන් ධෛර්යමත් කරන්නේ අතිශයින් අකර්මණ්‍ය පුරවැසි ප්‍රවේශයකි. එනම්, අප අවට සිදුවන දෑ ගැන අවධානය යොමු කරමින්, ඒවාට මැදිහත් වනවා වෙනුවට කළ යුත්තේ, තමන් ගැන සහ තමන්ගේ අනාගතය ගැන පමණක් අවධානය යොමු කිරීම බවයි.

මෙකී තත්ත්වයට බලපෑ හැකි තවත් හේතුවක් ලෙස අප යෝජනා කරන්නේ, රජයක් මැදිහත් වී ගන්නා තීන්දු තීරණ සම්බන්ධයෙන් මැදිහත් වීමට පුරවැසියන්ට ඇති හිතියයි. මෙහිදී පුරවැසියන්ට තමන්ගේ භූමිකාව පිළිබඳව ඇති ප්‍රධාන උපකල්පනයක් නම්, රජයක් ගන්නා තීරණවලට මැදිහත් වීමට උත්සාහ දැරීම, ඒවාට විරුද්ධ වීම, එකී තීන්දුවලට විකල්ප

යෝජනා කිරීම ආදිය අදාළ තීරණ සඳහා පමණක් කෙරෙන මැදිහත් වීමක් ලෙස නොව, සමස්ත රජයටම විරුද්ධව ගෙන එන්නක් ලෙස එකී රජයන් සලකන බවයි. පුරවැසියන්ගේ මෙම උපකල්පනයේ ස්වභාවය සහ හිතියේ ප්‍රමාණය රජයෙන් රජයට වෙනස් වේ. මෙහිදී සිදුවන්නේ, පුරවැසියන් ලෙස තමන්ගේ භූමිකාවේ ස්වභාවය දැනගත්තද, රජයේ ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීමේ තලයට ඇතුළත් නොවී සිටීමට ඔවුන් සිතා මතාම තීරණය කිරීමයි. මෙම තත්වය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයකට එතරම් යහපත් තත්වයක් නොවේ.

මියෙන්මාර නිදසුන ආදර්ශයක් ලෙස

චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතා යම් තාක් දුරට හෝ ශ්‍රී ලංකාවට වාසි සහගත ලෙස හරවා ගැනීමට අප ජනයා තුළ සිය පුරවැසි අයිතීන් සහ යුතුකම් ගැන ඇති හැකියාව තීරණාත්මකව වැදගත් වේ. අප එසේ තර්ක කරන්නේ, චීන-ශ්‍රී ලංකා විෂයයෙහි ශ්‍රී ලංකාවට බලපෑම් සහගත හඬක් ඇති කරගැනීමට නම්, මෙම ලිපියේ ඉහත පැහැදිලි කළ රටක ඔරොත්තු දීමේ සහ ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීමේ හැකියාව වැඩි කරගත යුතු නිසාත්, එම හැකියාව තිවු කිරීමේ යතුර තිබෙන්නේ පුරවැසියන් සතුව නිසාත්ය. ස්වභාවයෙන්ම අසමතුලිත බල සම්බන්ධයක් සහිත චීන-මියෙන්මාර් විදේශ ප්‍රතිපත්තිය ඇසුරෙන් අප මෙය තවත් පැහැදිලි කර ගනිමු.

1949 දී මහජන චීන සමූහාණ්ඩුව මුලින්ම පිළිගත් කොමියුනිස්ට් නොවන රාජ්‍ය මියෙන්මාරය වන අතර 1950 වන විට දෙරට අතර රාජ්‍යතාන්ත්‍රික සම්බන්ධතාද ස්ථාපිත විය. වරින් වර දේශසීමා අරගල මුල්කරගෙන ද්විපාර්ශ්වික සම්බන්ධතාව සුමට තලයෙන් ඔබ්බට ගමන් කළ අවස්ථා පැවතුණද සංස්කෘතික හා භාෂාත්මක අතින් සමාන බවක්ද දෙපාර්ශ්වයේ හඳුනාගැනීමට හැකිවේ. නූතන චීන-මියෙන්මාර් සම්බන්ධතා පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමේදී 2000 අග භාගයේ සිට චීන-මියෙන්මාර සම්බන්ධතාව වඩාත් සමීප වීමට හේතුව වූයේ බටහිර සම්බාධක හමුවේ මියෙන්මාර ස්ථායීතාවය රැක ගැනීමට

ප්‍රබල රාජ්‍ය සම්බන්ධතාවයක් අවශ්‍ය වීමත් (රොහින්ගියා අර්බුදයේදී හා සාම ක්‍රියාවලියේදී මියෙන්මාර රජයට දක්වන චීන සහය මියෙන්මාරයට අත්‍යවශ්‍ය වීම) චීනයට තම අතිරික්ත නිෂ්පාදනය අපනයනය කිරීමට හා අතිරික්ත දේශීය සම්පත් ආයෝජනය කිරීමට අවස්ථා අවශ්‍ය වීමත්ය.

මේ අතර 2010 දී, ලෙට්පාඩාන්ග් (Letpadaung) තඹ පතල ඉදිකිරීමේ ව්‍යාපෘතිය සඳහා මියෙන්මාරය චීනය සමඟ අත්සන් තබන ලදී. එවකට චීනයේ අගමැති වෙන් ජියාබාවෝගේ මියෙන්මාර සංචාරයේදී අත්සන් කරන ලද මුල් ගිවිසුමට අනුව, පතල් කැණීමේ ව්‍යාපෘතිය මියෙන්මාරයේ වැන්බාවෝ පතල් තඹ සමාගම (Wanbao Mining Copper Limited) සහ මියෙන්මාර ආර්ථික සමූහ ව්‍යාපාරය (Union of Myanmar Economic Holdings) අතර හවුල් ව්‍යාපෘතියකි. වන්බාවෝ සමාගමට කොටස්වලින් 49% ක් හිමි වූ අතර, එය චීන නැගෙනහිර කර්මාන්ත සමාගමේ (China North Industries Corporation - චීන රාජ්‍ය සතු මිලිටරි වෙළඳාම හා සම්බන්ධ ව්‍යාපාරයකි) අනුබද්ධිත ආයතනයකි (වැන් හා පුන් 2020). ගිවිසුමට අනුව දශක හයක කාලයක් මෙම ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට වැන්බාවෝ සමාගමට අයිතියක් ඇති අතර, ඒ සඳහා ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 997ක් ආයෝජනය කළ බවත් වසර 33ක් සඳහා වාර්ෂිකව කැතෝඩී තඹ ටොන් 100,000ක් නිෂ්පාදනය කිරීමට එය අපේක්ෂා කරන බවත් මුල් ගිවිසුමේ සඳහන් වුණි (වැන් හා පුන් 2020).

2011-2016 වසර දක්වා මියෙන්මාරයේ පැවතුණු දේශපාලනික සංක්‍රාන්තිය විසින්, එරට පුරවැසියන්ට චීන-මියෙන්මාර සම්බන්ධතාවයේදී ලීවරයක් වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වීමට අවශ්‍ය වටපිටාව සකසා දුනි. මියෙන්මාරයේ මිලිටරි ජුන්ටාව පෙරළී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ස්ථාපිත වීමෙන් අනතුරුව එරට නෛතිකව සිදු වූ වෙනස්කම් සමඟ එරට පුරවැසියන්ට මින් පෙර ඔවුන් සතුව නොපැවැති අයිතිවාසිකම් හා යුතුකම් ගණනාවක් පිළිබඳව සංජානනය වීම ඇරඹුණි. නිදසුන් ලෙස 2011 වසරේදී කම්කරු සංවිධානවලට නීතිමය හා සාමකාමී ලෙස රැස්වීමේ පනත සම්මත කිරීම හා 2012 දී පූර්ව ප්‍රකාශන

වාරණය ඉවත් කිරීම පෙන්වා දිය හැකිය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, උක්ත ව්‍යාපෘතිය නිසා මතු වූ ඉඩම් පිළිබඳ අර්බුදය, පාරිසරික හා ආගමික කාරණාවන් මෙන්ම ගම්වාසීන්ගේ රැකියා පිළිබඳ අර්බුදය නිසා පීඩාවට පත් ජනයා ව්‍යාපෘතියට අදාළව තමන්ගේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අවකාශය භාවිත කිරීමට සංවිධානය වුණි. මෙම සිද්ධියේදී අගතියට පත් පාර්ශ්වය මේ වෙනුවෙන් පළමුව අවදි වීමද කැපී පෙනෙන කාරණාවකි. ගම්වාසීන්ට පළමු අදියරයේදී 5000ක් පමණ ජනතාව තම උද්දේශණය වෙනුවෙන් රැස් කරගැනීමට හැකි වුණි. පසුව, ගැමි කාන්තා නායකයින් තිදෙනෙක්ගේ මූලිකත්වයෙන් මියෙන්මාරය තුළ සක්‍රීය සිවිල් සංවිධානයන්හි සහයද මෙම කාර්යය වෙනුවෙන් ලබා ගත්හ. මියෙන්මාරය තුළ අතිශය ගෞරවයට පාත්‍ර වූ බෞද්ධ භික්ෂූන්ගේ සහය ලබා ගැනීමද මෙහි ලා කැපී පෙනෙන කාරණාවක් විය. අවසන්, මේ වෙනුවෙන් උද්දේශණ රැළි 124ක් මියෙන්මාරයේ ඇති විය.

මෙම උද්දේශණ නිසා අන්තර් ආණ්ඩු ස්ථාවරත්වය බලපෑමට ලක්වන නිසා ඊට යුක්තිසහගතව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අන්තර් ආණ්ඩුවට සිදුවිය. අනෙක් අතට මෙම ව්‍යාපෘතිය අවලංගු නොකර එහි කොන්දේසි සංශෝධනය කර ගැනීමටත් ගිවිසුම වඩාත් පාරදායක කරගැනීමට කටයුතු කිරීමත් පැවරුණේ මියෙන්මාර අන්තර්වාර ආණ්ඩුවටයි. එහි අවසාන ප්‍රතිඵලය වූයේ මියෙන්මාර රජයට හා චීනයට උක්ත ව්‍යාපෘතිය හා අදාළ ගිවිසුම් සංශෝධනය කිරීමට සිදුවීමයි (වැන් හා පුන් 2020). එසේ නොවුණහොත් ආණ්ඩුවට දැරීමට සිදුවන පිරිවැය වටහා ගත් මියෙන්මාර රජය අගතියට පත් පාර්ශ්වයේ දුක්ගැනවිලි විමර්ශනය කොට වාර්තා කිරීමට කොමිසමක් පත් කළේය (වැන් හා පුන් 2020). ඒ අතරතුර චීන සමාගම සමඟ මාස හතරක් පුරා කරන ලද සාකච්ඡාවලින් අනතුරුව ගිවිසුම සංශෝධනයකට පියවර ගත්තේය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මීට පෙර මියෙන්මාරයට අයිතිව නොතිබුණු 51% කොටස් හිමිවූ අතර, චීන වැන්බෝ සමාගමට 30%ද මියෙන්මාර ආර්ථික සමූහ ව්‍යාපාරයට 19% කොටස්ද බෙදී ගිය අතර, චීන සමාගම ගම්වාසීන්ගේ හා පාරිසරික අභිවෘද්ධියට

ප්‍රජා ව්‍යාපෘති සිදුකිරීමටත් ගම්වාසීන්ට මෙම ව්‍යාපෘතිය තුළ රැකියා අවස්ථා ලබා දීමටත් එකඟ වුණි (වැන් හා පුන් 2020). රාජ්‍ය බලයේ විශාල වෙනස්කම් තිබියදීත්, මියෙන්මාරයේ සමාජ ප්‍රතිරෝධය අනපේක්ෂිත ලෙස කේවල් කිරීමේ සම්පත් ජනනය කළේය. එම තත්ත්වය මියෙන්මාරයට චීන සම්බන්ධතාවයේදී වාසි සහගත වීම කැපී පෙනෙන කාරණාවක් විය.

මියෙන්මාර නිදසුන අපට පෙන්වා දෙන්නේ, අසමමතිකත්වය සාමාන්‍ය කරගැනීම කෙරෙහි රාජ්‍යයේ පමණක් නොව, පුරවැසියන්ගේද ඉතා තීරණාත්මක වගකීමක් තිබෙන බවයි. එනම්, රටක ඔරොත්තුදීමේ හැකියාව ගොඩනැගීම සඳහා රාජ්‍ය විසින් ස්වකීය සම්පත් නිවැරදිව මෙහෙයවා ඉටු නොකරන අවස්ථාවලදී අත්‍යාවශ්‍ය සාමාජීය සාධකයක් වශයෙන් පුරවැසියන්ට ඊට මැදිහත්වීම් සිදුකරමින් තම ප්‍රතිවිරෝධය පෙන්වුම් කළ හැකි බවයි (වැන් හා පුන් 2020). විශේෂයෙන් ජාත්‍යන්තර සහමන්ත්‍රණය තුළ සාර්ථක විදේශ ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීම උදෙසා පුරවැසියන් සතු ප්‍රතිවිරෝධය දැක්වීමේ බලය මගින් රජයට බලපෑම් කිරීමේ පුරවැසියන් සතු හැකියාව මියෙන්මාර නිදසුන මොනවට ප්‍රකට කරයි.

චීනය සම්බන්ධ ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය තීරණ සම්බන්ධයෙන් වර්තමානයේ පුරවැසි මැදිහත් වීම් දුර්වල වුවද, අනෙකුත් රාජ්‍යයන් සම්බන්ධයෙන් වූ ශ්‍රී ලාංකික රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික තීන්දු කෙරෙහි බලපෑම් කිරීමට පුරවැසි කණ්ඩායම්වලට හැකිවූ අවස්ථා තිබේ. කොළඹ වරායේ නැගෙනහිර පර්යන්තය සම්බන්ධයෙන් මෑතකදී ඇතිවුණු කතිකාව මෙහි ලා වැදගත් නිදසුනකි. 2019 දී අත්සන් කළ ගිවිසුමකට අනුව කොළඹ වරායේ නැගෙනහිර පර්යන්තයෙන් 49%ක ප්‍රමාණයක ඉන්දීය සමාගමක් වන අදානී සමාගම හට පැවරීමටත් ඉන් අනතුරුව ජපානයෙන් ණය මුදලක් ලබා ගැනීමටත් රජය සුදානම්ව පසුවන අවස්ථාවකදී, එයට විරුද්ධව දැවැන්ත සමාජ ප්‍රතිරෝධයක් හට ගන්නා ලදී. මෙහි ලා තීරණාත්මක වූයේ ඒකාබද්ධ වෘත්තීය සමිතිවල භූමිකාවයි. ජනාධිපති පවසන ලෙස වරාය වෘත්තීය සමිති 23ක් රට පුරා වෘත්තීය සමිති 220ක් සමග එක්ව රජයට විරුද්ධව රට පුරා

දැඩි වෘත්තීය සමිති ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීමට තීරණය කිරීම රජයට තියුණු පීඩනයක් එල්ල කිරීමට සමත් විය (ද ඉන්ඩියන් එක්ස්ප්‍රෙස්, පෙබරවාරි 4, 2020). ඒ අනුව රජය නැගෙනහිර පර්යන්තය ශ්‍රී ලංකා වරාය භාරයෙන් ඉවතට නොගන්නා බවත්, ඒ වෙනුවට බටහිර පර්යන්තය පිළිබඳව සිය අවධානය යොමු කරන බවත් ප්‍රකාශ කරන ලදී. මෙසේ ඉන්දියාව සමග වූ මූලික ගිවිසුම වෙනස් කිරීමට රජයට බල කිරීම පසුපස එන හස්තයක් තිබෙන බවට ඇතැමුන් සැක කරයි. කෙසේ වුවද මෙම පත්‍රිකාවේ අපගේ අවධානය යොමු කරන කරුණ අරභයා වැදගත් නිරීක්ෂණය වන්නේ, අදාළ සිදුවීමේදී, රාජ්‍ය මට්ටමේ තීරණවලට ජනයාට බලපෑම් කළ හැකි වූ ආකාරයයි. එනම්, නැගෙනහිර පර්යන්තය ඉන්දියාවට පැවරීමට එරෙහිව වරාය වෘත්තීය සමිති, රට පුරා වෘත්තීය සමිති තුළ සහ සමස්තයක් ලෙස සමාජයේ ඇති වූ ප්‍රතිරෝධය ලංකාවත් ඉන්දියාවත් අතර රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික මට්ටමෙන් ඇතිවූණ ගිවිසුමක් නැවත සලකා බලන තත්ත්වයට පත්කිරීමට සමත් වීමයි.

මෙම සමස්ත ක්‍රියාවලිය තුළ තවත් වැදගත් නිරීක්ෂණයක් වන්නේ පුරවැසියන් විවිධ සමාජ සහ දේශපාලන තලවල කණ්ඩායම්වලට සංවිධානය වීමය. නිදසුනක් ලෙස, වියත් මග කණ්ඩායම, වෘත්තීය සමිති සහ රජය අතර සාකච්ඡා සම්බන්ධීකරණය කිරීමේ තීරණාත්මක භූමිකාවක් ඉටුකර තිබේ. මෙහිදී වියත්මග කණ්ඩායම රජයේද වෘත්තීය සමිති අතරද විශ්වාසය දිනා තිබෙන, එක් අතකින් දේශපාලනිකව රජය නියෝජනය කරන කණ්ඩායමක් ලෙසද, අනිත් අතින් පුරවැසියන් නියෝජනය කරන සිවිල් කණ්ඩායමක් ලෙසද ක්‍රියා කර තිබේ.

එනම්, නැගෙනහිර වරාය ජැටිය සම්බන්ධ සිදුවීමේදී පුරවැසියන් විවිධ තලවලින් සංවිධානය විය.

නිදසුනක් ලෙස, වෘත්තීය සමිති ලෙස, වෙනත් බලපෑම් සහගත් කණ්ඩායම් ලෙස - උදා: වියත් මග හෝ මාධ්‍ය ක්‍රියාධරයන් සහ සමාජයට බලපෑමක් කළ හැකි පුද්ගලයින් සමග - උදා: හික්සන් වහන්සේලා සමග ඔවුහු සංවිධානය වූහ. අනික් අතට, මෙකී විවිධ තල සම්බන්ධීකරණය කරන පුරවැසි

යාන්ත්‍රණයක්ද ඇති විය. පුරවැසි කණ්ඩායම්වල ඉල්ලීම් සහ ප්‍රශ්න කිරීම් රජයට සන්නිවේදනය කිරීමට සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් රජයට ඒත්තු ගැන්වීමට වියත් මග නමැති කණ්ඩායම භූමිකාවක් සිදුකර තිබේ. එනම්, විවිධ තලවල තිබෙන පුරවැසි කණ්ඩායම් එකිනෙකා අතර තීරණාත්මක සබඳතාවක් ගොඩනගාගෙන තිබේ. එය, අදාළ රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික තීරණය යළි සලකා බැලීමට රජයට සාර්ථක බලපෑමක් ඇති කර තිබෙන අතර, ඉන්දියාව සහ ශ්‍රී ලංකාව අතර රාජ්‍ය සබඳතාව තුළ ලංකාවේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ප්‍රකට කිරීමටද එම බලපෑම උපායමාර්ගික ලෙස යොදාගත හැකිය. නැගෙනහිර වරාය ජැටිය සම්බන්ධ මෙම පුරවැසි මැදිහත් වීම, චීනය අරභයා ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍යයේ තීන්දු ගැනීමේදීද කළ හැකි බව අපි යෝජනා කරමු. ඒ හරහා දැනට චීනය හා ශ්‍රී ලංකාව අතර තිබෙන අසමමිතික බල ව්‍යුහය යම් ප්‍රමාණයකට හෝ සාමාන්‍ය තත්ත්වයට පත්කරගත හැකි වනු ඇත.

වෝමැක්ට අනුව අසමමිතිකත්වය යනු ව්‍යුහාත්මක තත්ත්වයකි (වෝමැක් 2016). විශේෂයෙන්ම, බලයෙන් අවම කුඩා රටකට බලයෙන් ආසාදිත සුවිසල් රටක් සමග ගනුදෙනු කිරීමට සිදුවීමේදී, මෙකී ව්‍යුහාත්මක අසමමිතිකත්වය නිෂේධනීය ලෙස බලපෑම් කරයි. එනම්, රටක සම්බන්ධතාවයන්ගේ දිශානතිය තීරණය වන්නේ එම රාජ්‍යයේ අභිලාෂයන්හි පිහිටීම සහ අසමමිතික සම්බන්ධතාවල නිරාවරණයේ විෂමතාවය මතය (වෝමැක් 2016). එම දිශානතිය (මෙම ලිපියට අදාළව ගත් කල චීන-ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාවයේදී කුඩා රාජ්‍යය ලෙස ශ්‍රී ලංකාව) ශ්‍රී ලංකාවට යම්තාක් දුරට හෝ වාසි සහගත ලෙස ගොඩනගා ගැනීමට නම්, අපගේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වර්ධනය කර ගත යුතු වේ. මූලික වශයෙන් ඒ සඳහා අවශ්‍ය වන්නේ, දේශීය විචල්‍යයන් නිවැරදිව මෙහෙයවීමේ හැකියාව, එලෙස හඳුනාගත් විචල්‍යයන් ඇසුරින් සුක්ෂ්මව උපායමාර්ග සම්පාදනය කිරීමේ හැකියාව සහ ඒවා සාධාරණීකරණය කරමින් ක්‍රියාත්මක කිරීමට සමත් රාජ්‍යතාන්ත්‍රික නුවණක්ද රාජ්‍ය සතුටීමයි (වෝමැක් 2004, 2006, 2016).

අවසන් වශයෙන් කිව යුතු වන්නේ, ව්‍යාධිජනක තත්ත්වයකට පත්ව තිබෙන චීන ප්‍රවේශය ශ්‍රී ලංකාවට යම් ප්‍රමාණයක හෝ වාසි සහගත තත්ත්වයකට හරවා ගැනීමට අවශ්‍ය බවත්, ඒ සඳහා පුරවැසි මැදිහත්වීමක් කාලීන වශයෙන් අත්‍යවශ්‍ය බවත්ය. කෙසේ වෙතත්, සිය රාජ්‍යයේ අනාගතය වෙනුවෙන් මෙසේ පවතින රාජ්‍ය ප්‍රවේශ සඳහා බලපෑමක් සිදු කළ හැක්කේ සක්‍රීය පුරවැසියන්ට පමණි. ඉහත සඳහන් කළ, තමන්ගේ වගකීම වනාහි වසර කිහිපයකට වරක් වන්දය භාවිත කිරීම පමණක් යැයි කල්පනා කරන නිෂ්ක්‍රීය පුරවැසියන්ට මෙසේ මැදිහත් වීම් පිළිබඳ අදහසක් ඇත්තේ නැත. අනිත් අතට, චීන ප්‍රවේශය වැනි කාරණා සඳහා පුරවැසියන් යම් මැදිහත් වීමක් කරන්නේ නම්, එවා නිශේධනීය පුරවැසි මැදිහත් වීම් ලෙස රජයද නොසැලකිය යුතුය. ඒවා හුදු රාජ්‍ය විරෝධී ව්‍යාපාර ලෙස නොව, රාජ්‍ය හිතැති ව්‍යාපාර ලෙස සැලකිය යුතුය. එසේ මැදිහත් වීමට සිය පුරවැසියන්ට සමාන අයිතියක් තිබෙන බවත්, එවැනි මැදිහත්වීම් අදාළ විශාල රාජ්‍යයන් සමග කේවල් කිරීම සඳහා උත්ප්‍රේරක ලෙස භාවිත කළ හැකි බවත් තේරුම්ගත යුතුය. ඉහත පැහැදිලි කළ මියෙන්මාර නිදසුන මේ සඳහා යම් ආනුභූතීය උත්තේජනයක් සපයනු ඇති බවත් අපි විශ්වාස කරමු.

මූලාශ්‍ර

Bourbeau, Philippe. 2015. ‘Resilience and International Politics: Premises, Debates, Agenda.’ *International Studies Review*, Volume 17, Issue 3, pp. 374–395, <https://doi-org.ezproxy.otago.ac.nz/10.1111/misr.12226>

Brassett, James et al. 2013. ‘Introduction: An Agenda for Resilience Research in Politics and International Relations.’ *Politics*. Vol. 33 (4), pp. 221-228. doi: 10.1111/1467-9256.12032

Chan, Debby Sze Wan & Pun, Ngai. 2020. ‘Renegotiating Belt and Road Cooperation: Social Resistance in a Sino–Myanmar Copper Mine.’ *Third World Quarterly*, 41:12, 2109-2129, DOI: 10.1080/01436597.2020.1807928

Chandler, D. 2013. ‘International State-building and the Ideology of Resilience.’ *Politics*, 33(4), pp. 276–286. <https://doi-org.ezproxy.otago.ac.nz/10.1111/1467-9256.12009>

- Foucault, Michel. 1978. *The History of Sexuality: The Use of Pleasure*. New York: Panthoen Publishers
- Heater, Derek. 1990. *Citizenship: The Civic Ideal in World History, Politics and Education*. Harlow: Longman Group UK Limited.
- Janardhanan, Arun. 'Explained: Why Sri Lanka Pushed India out of Colombo Terminal Project, What's Being Offered as Compensation.' *The Indian Express*, February 4, 2020, <https://indianexpress.com/article/explained/explained-why-sri-lanka-has-pushed-india-out-of-colombo-terminal-project-and-whats-being-offered-as-compensation-7171502/>
- Jayawardena, Pavithra. 2020. *The Concept of Citizenship in International Relations*. Colombo: Colombo University Press.
- Joseph, J. 2013. 'Resilience in the UK and French Security Strategy: An Anglo-Saxon Bias?' *Politics* 33(4), pp. 253–264. <https://doi-org.ezproxy.otago.ac.nz/10.1111/1467-9256.12010>
- Juncos, Ana E. 2017. Resilience as the New EU Foreign Policy Paradigm: a Pragmatist Turn?, *European Security*. 26(1), pp.1-18, DOI: 10.1080/09662839.2016.1247809
- Kannangara, Pabasara, and Divya Hundlani. 2020. 'Assessing the Belt and Road in Sri Lanka: Implications for Labour and Environment' The Lakshman Kadirgamar Institute Blog on International Relations. Last accessed: March 22, 2020. <https://lki.lk/blog/assessing-the-belt-and-road-in-sri-lanka-implications-for-labour-and-environment/>.
- Kelegama, J.B. 2020. 'A Landmark Trade Pact: Rubber-Rice Deal between Sri Lanka and China 1952.' *Thuppahi's Blog*. <https://thuppahis.com/2020/07/23/a-landmark-trade-pact-rubber-rice-deal-between-sri-lanka-and-china-1952/>
- Kuruwita, Rathindra. 2020. China to the Rescue in Sri Lanka. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2020/04/china-to-the-rescue-in-sri-lanka/>.
- Maugushca, Bice. 2003. 'Governance and Resistance in World Politics: Introduction.' *Review of International Studies*, Dec., 2003, Vol. 29, pp. 3-28. <https://www.jstor.org/stable/20097883>
- Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China. 2020. USD 500 Million Urgent Financial Assistance Extended to Sri Lanka by China. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zwjg_665342/zwbw_665378/t1758014.shtml
- Philip, Snehes Alex. 2020. 'Chinese Research Vessels in Sri Lankan Waters Come under Indian Navy Lens.' *The Print*, November 14, 2020. <https://theprint.in/defence/chinese-research-vessels-in-sri-lankan-waters-come-under-indian-navy-lens/543663/>.

- Putnam, Robert D. 1988. 'Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two Levels Games.' *International Organization*, Vol 42:03. pp. 427-460. <https://www.jstor.org/stable/2706785>
- Rosenau, James. 1990. *Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity*. Princeton: Princeton University Press.
- Rupert, Mark. 2003. Globalising Common Sense: A Marxian-Gramscian (Re-)vision of the Politics of Governance/Resistance. *Review of International Studies*, Vol. 29, Governance and Resistance in World Politics, pp. 181-198, https://www.jstor.org/stable/20097891?seq=3#metadata_info_tab_contents.
- Walker, J., Cooper, M. 2011. 'Genealogies of Resilience: From Systems Ecology to the Political Economy of Crisis Adaptation.' *Security Dialogue*, 42(2), pp. 143-160. <https://doi-org.ezproxy.otago.ac.nz/10.1177/0967010611399616>
- Waltz, Kenneth. 1954 (2001). *Man, the State, and War*. New York: Columbia University Press.
- Womack, Brantly. 2004. 'Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity.' *Journal of Contemporary China*, 13:39, 351-366, DOI: 10.1080/1067056042000211942
- Womack, Brantly. 2006. *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry*. New York: Cambridge University Press.
- Womack, Brantly. 2016. *Asymmetry and International Relations*. New York: Cambridge University Press.
- Xinhua News. 2019. China Donates Security Equipment to Sri Lanka. *Asia and Pacific*. Published on 27.09.2019. http://www.xinhuanet.com/english/2019-09/27/c_138429199.htm